

ОСОБЛИВОСТІ СИНХРОННОГО ПЕРЕКЛАДУ ЯК ЗАСОБУ ПОДОЛАННЯ МОВНОГО ТА КУЛЬТУРНОГО БАР'ЄРІВ.

УМОВИ ЕКСТРИМАЛЬНОСТІ СИНХРОННОГО ПЕРЕКЛАДУ

В сучасних умовах глобалізації, коли розширюються ринки, виникають нові ділові та культурні зв'язки між народами та державами. І тому, діяльність перекладача, як посередника між культурами, набула особливого значення. В суспільстві поширюються такі види комунікації як міжнародні конференції, семінари, симпозіуми, учасники яких, в більшості випадках, на базовому рівні володіють іноземними мовами. Будучи перекладачами-професіоналами, вони не можуть прослідкувати за всіма висловлюваннями, які промовляються не на їх рідній мові. Таким чином, зростає роль перекладачів-синхроністів, що зумовлює підвищені вимоги до синхронного перекладу [1, с. 191].

Відтак, основними завданнями для вирішення цієї проблеми є визначення стратегій синхронного перекладу та їх класифікація; дослідження особливостей синхронного перекладу та визначення умови екстремальності вищезгаданого виду перекладу.

Останнім часом жодна міжнародна конференція чи зустріч не відбувається без синхронного перекладу. У спеціальній звукоізолюваній кабіні знаходиться синхронний перекладач, який прослуховує доповідь оратора за допомогою навушників і відтворює її у мікрофон іншою мовою. Діяльність такого перекладача успішна тоді, коли його не помічають. Чим менше помітна індивідуальність перекладача, тим точніший його переклад; чим чіткіша і спокійніша його мова, тим менш він помітний, а значить, тим більш природнім виглядає акт комунікації. З точки зору організаторів конференцій, синхронний переклад дозволяє зекономити час, незважаючи на те, що він може здійснюватись на багатьох мовах. Проте, синхронний переклад є лише одним із різновидів так званого «перекладу конференцій». Іншим різновидом є послідовний переклад, який історично передує синхронному. Вважають, що датою народження синхронного перекладу як професійного виду діяльності є Нюрнберзький судовий процес над колишніми керівниками гітлерівської Німеччини. Головою служби синхронного перекладу був полковник американської армії Леон Достерт. У 1946 р. він організував демонстрацію синхронного перекладу в ООН.

У наш час практично немає таких міжнародних конференцій за участі представників багатьох країн, де б не застосовувався синхронний переклад. Оскільки при синхронному перекладі текст перекладається майже одночасно з його виголошенням, від перекладача вимагаються навички одночасно слухати, розуміти, перекладати та говорити. Відомий перекладач Г.Е. Мірам навіть назвав такий вид перекладу «психофізіологічною аномалією в якості професії» [2, с. 81].

Доступність та багато інших позитивних характеристик синхронного перекладу сприяли розвитку міжнародного бізнесу. Синхронний переклад, як символ респектабельності і відповідальності, міцно ввійшов у вир ділової активності. Це забезпечило переговорний процес необхідною насиченістю і скоротило до мінімуму час, потрібний на підготовку і здійснення проектів у всіх сферах бізнесу, не кажучи вже про політику, представники якої першими відчували зручність і практичність синхронного перекладу.

На мою думку, слід виділити наступні переваги синхронного перекладу:

- 1) мовлення оратора звучить без пауз. Це дозволяє ораторові утримувати увагу аудиторії;
- 2) час проведення заходу зменшується вдвічі порівняно з використанням послідовного перекладу, підвищується обсяг і якість інформаційного потоку;
- 3) зручність для учасників;
- 4) можливість здійснювати переклад одночасно декількома мовами.

У синхронному перекладі обсяг (кількість слів) тексту перекладу залежить від довжини уривків мовлення. При перекладі коротких фраз кількість слів у синхронному перекладі, в середньому, більше, ніж у письмовому, за рахунок більшого числа елементів опису, пояснення. При перекладі довгих фраз ці величини вирівнюються, а при перекладі абзаців і більш великих відрізків тексту синхронний переклад виявляється менш багатослівним як за рахунок свідомої компресії (стиснення) тексту в процесі перекладу, так і внаслідок деякої кількості пропусків [3, с. 66].

Необхідність компресії визначається тим, що умови усного (особливо синхронного) перекладу не завжди дозволяють передавати зміст оригіналу так само повно, як при письмовому перекладі. По-перше, при швидкому темпі мовлення оратора перекладачеві важко встигнути вимовити повний текст перекладу. По-друге, швидкість мовленнєвого процесу у кожного перекладача має свої межі і він часто не може говорити так само швидко, як оратор. По-третє, поспішне проголошення

мовних висловлювань нерідко позначається на їх правильності та завершеності, в результаті чого порушується їх сприйняття.

Мовленнєва компресія при усному перекладі – завдання далеко не просте. Мова йде не просто про пропуск частин оригіналу, а про стиснення перекладного повідомлення, при якому зберігаються всі важливі елементи змісту. У висловлюваннях часто є елементи інформації, що дублюють один одного, і при перекладі деякі з них можна опустити, зберігши зміст повідомлення. Наприклад, якщо перекладач повністю переклав запитання «Коли почнеться здійснення цього плану?» і йому належить перекласти відповідь «Здійснення цього плану розпочнеться в 1990 році», то він може стиснути його до «у дев'яностому». У висловлюванні може міститися побічна інформація (форми ввічливості, випадкові зауваження, відхилення від теми), опущення яких не перешкодить реалізації головного завдання спілкування. У ряді випадків ситуація спілкування робить не обов'язковою передачу кожної частини інформації в словесній формі і допускає, таким чином, скорочення інформації при перекладі.

Компресія повідомлень при перекладі являє собою змінну величину. Вона залежить від темпу мови оратора і від співвідношення структур мов оригіналу та перекладу. Теорія усного перекладу описує прийоми мовної компресії для кожної пари мов за допомогою як структурних, так і семантичних перетворень.

Найбільш типовими способами компресії є синонімічні заміни словосполучень і пропозицій більш короткими словами, словосполученнями і реченнями, заміна повного найменування організації, держави і т.д. абрєвіатурою або скороченим найменування (The United Nations – ООН), опущення з'єднувальних елементів у словосполученні (the policy pursued by the United States – політика США) та інше. При швидкому мовленні оратора застосування різних способів мовної компресії може скорочувати текст перекладу на 25-30% у порівнянні з письмовим перекладом того ж оригіналу.

Важливим розділом теорії синхронного перекладу є вивчення характеру еквівалентності. Як відомо, при синхронному перекладі іноді відбувається втрата інформації, у порівнянні з рівнем еквівалентності, встановленим при письмовому перекладі. Відхилення зводяться до пропусків, додавання або заміни неправдивої інформації, яка міститься в оригіналі.

Кожен вид відхилення включає більш дрібні категорії, що розрізняються за ступенем важливості непереданої або доданої інформації.

Зокрема, пропуски включають в себе:

- 1) пропуск незначного окремого слова, в основному епітета;

- 2) пропуск більш важливих і великих одиниць, пов'язаних із нерозумінням перекладачем частини тексту;
- 3) пропуск частини тексту у зв'язку з перебудовою структури тексту при перекладі;
- 4) пропуск важливої частини тексту у зв'язку з відставанням перекладу від промови оратора.

Синхронна перекладацька діяльність характеризується низкою особливостей: вибірково-змістовним сприйняттям вихідного тексту, перетворення його у предмет розмови мовою перекладу. Мета розмови в синхронній перекладацькій діяльності реалізується у відтворенні і озвучуванні перекладачем думки оратора засобами мови перекладу.

Синхронний переклад – вид перекладу, який здійснюється в умовах екстремальності, тобто при наявності акустичних і семантичних перешкод, при гострому дефіциті часу, при заданому ззовні темпі діяльності. Темпоральні характеристики діяльності синхронного перекладача також відносяться до найістотніших особливостей синхронного перекладу, оскільки він є самим швидким видом перекладу. Вихідний текст має перекладатися з тією ж швидкістю, з якою він промовляється оратором. Перекладацькі навички та вміння, які надійно функціонують в інших видах перекладу, починають давати збої, якщо перекладач без спеціальної підготовки починає випробовувати себе в синхронному перекладі [4, с. 326].

Дефіцит часу розглядається як фактор екстремальності в силу того, що існують межі людської здатності обробки інформації за одиницю часу. Будь-яка обробка інформації зв'язана з проходженням імпульсів по нейронах, що потребує певного часу. За одиницю часу людський мозок здатен опрацювати від 25 до 100 біт інформації. Так, при середньому темпі розмови 120 слів / хвилину і середньому об'ємі друкованої сторінки на англійській мові 400 слів синхронний перекладач буде опрацьовувати близько 5000 до 20000 біт інформації на сторінку тексту. Процес пошуку й прийняття перекладацьких рішень також характеризується дефіцитом часу. Практично кожні 1-3 секунди перекладач вирішує чергове перекладацьке завдання: визначає або уточнює синтаксичну структуру висловлювання мовою перекладу та її конкретне лексичне наповнення.

Іншим фактором екстремальності вважається заданий темп діяльності ззовні. Існує явище «опору» перекладача проти зовнішнього темпу переробки матеріалу. Цей опір виражається у відносно постійному темпі мовлення перекладача, в порівнянні з темпом мовлення оратора. Як пише А. Ф. Ширяев: «переводчики

выдерживают некоторый, по-видимому, оптимальный для себя темп речи на языке перевода... Темп речи переводчиков располагается в относительно узком среднем диапазоне и при повышении темпа речи ораторов повышается, не выходя за пределы этого диапазона...» [5, с. 46].

Згідно проведених досліджень, якщо темп мовлення оратора змінюється в значних межах (від 102 до 170 слів за хвилину), то темп мовлення перекладача зростає значно повільніше (від 89 до 130 слів за хвилину) [6, с. 188].

Спонтанне мовлення синхроніста в умовах читання тексту оратором – третій фактор екстремальності синхронного перекладу. Коли оратор зачитує свою доповідь на трибуні – це додаткова складність синхронного перекладу. В даному випадку, суб'єктивно відчувається синхроністом, перш за все, високий темп мовлення оратора. Однак дослідження показують, що темп пришвидшеного мовлення лише вдаваний і це не об'єктивний факт. Враження підвищеного темпу створюється за рахунок особливостей паузації мовлення за трибуною порівняно зі спонтанним мовленням [7, с. 112].

Отже, володіння синхронним перекладом стає неодмінною вимогою до кваліфікованого усного перекладача. У процесі синхронного перекладу простежується чітка тенденція до раціоналізації та спрощення мовної структури на мові перекладу при швидкому темпі подачі матеріалу доповідачем, у зв'язку з чим все більш широко застосовується стратегія компресії.

Стратегія компресії в синхронному перекладі приводить до виграшу часу, дає можливість перекладачу висловити думку більш ідіоматично і уникнути ймовірних помилок, перш за все, при перекладі на іноземну мову.

З вищесказаного, можна зробити висновок, що синхронний переклад – це переклад в екстремальних умовах і навіть при використанні різноманітних стратегій перекладач не застрахований від помилок.

Література:

1. Княжева Е.А. Оценка качества перевода: проблемы теории и практики // Вестник Воронежского государственного университета. Серия Лингвистики и межкультурных коммуникаций. – 2010. – №2. С. 190-195.
2. Мирам Г.Е. Профессия: переводчик / Киев. – 1999. – С. 81.
3. Комиссаров В.Н. Современное переводоведение. М. Комиссаров В.Н. Общая теория перевода. М. – 2000. – С. 66.
4. Сдобников В.В. Синхронный перевод. Теория перевода / В.В. Сдобников,

О.В. Петрова. – М. – 2007. – С. 320-344.

5. Чернов Г.В. Теория и практика синхронного перевода – Изд. 2-е / М. – 2007. – 208 с.
6. Цит. праця, с. 188.
7. Ширяев А. Ф. Синхронный перевод: деятельность синхронного переводчика и методика преподавания синхронного перевода / М.: Воениздат, 1979. – 183с.